

MEJ

مجله اخلاق پزشکی

دوره دوازدهم، شماره چهل و سوم، ۱۳۹۷

Journal Homepage: <http://journals.sbmu.ac.ir/me>

مقاله پژوهشی

نظام‌نامه‌های اخلاق حرفه‌ای روانشناسان در کشورهای ایران، ایالات متحده آمریکا و آلمان: یک مطالعه تطبیقی

سیما ابراهیمیان^۱ ID، امید ساعد^۲ ID*

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

۲. استادیار، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران. (نویسنده مسؤول)

چکیده

زمینه و هدف: به منظور کاهش مشکلات اخلاقی در کار روانشناسان، نظام‌نامه‌های اخلاقی با تعیین کدهای اخلاقی، قواعدی را برای رفتار روانشناسان وضع کردند. بررسی نظام‌نامه‌های اخلاقی سایر کشورها، در تعیین نقاط ضعف کدهای اخلاقی انجمنی که روانشناس در آن به فعالیت می‌پردازد، سودمند است. هدف مطالعه حاضر مقایسه نظام‌نامه‌های اخلاقی سه کشور ایران، آمریکا و آلمان بود.

مواد و روش‌ها: ابتدا نظام‌نامه‌های اخلاق حرفه‌ای هر سه کشور از سازمان‌های متولی آن‌ها استخراج شد. در گام دوم، تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها از لحاظ ساختاری بررسی شد و در نهایت هر سه نظام‌نامه از حیث محتوا و دستورالعمل‌های اجرایی مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: بررسی ساختاری نظام‌نامه‌ها نشان داد که مقدمه و اصول عمومی در هر سه نظام‌نامه مشترک است. در نظام‌نامه آلمان بخش مجزایی به کدهای اخلاقی پژوهش و انتشار اختصاص یافته است و سایر کدهای اخلاقی که در دو نظام‌نامه دیگر در قالب استانداردهای اخلاقی مطرح شده‌اند، در این نظام‌نامه در بخش مجزایی تحت عنوان «روانشناسی در عمل» آورده شده است. همچنین مقایسه محتوایی نظام‌نامه‌ها نشان داد که اصول عمومی نظام‌نامه‌های ایران و آمریکا به اهداف آرمانی اشاره دارند که به نوبه خود قواعد قابل اجرایی نیستند، در حالی که در نظام‌نامه آلمان اصول عمومی، شرایط و مقرراتی است که یک روانشناس برای داشتن هویت حرفه‌ای در انجمن روانشناسان حرفه‌ای آلمان باید داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی: صداقت و امانت‌داری در گزارش متون، استناددهی به منابع و پرهیز از هر گونه سوگیری رعایت گردید.

نتیجه‌گیری: تفاوت‌های موجود بین نظام‌نامه‌ها را می‌توان با تفاوت در اولویت‌های پژوهشی سازمان‌های متولی، چندفرهنگی و چندایالتی بودن این کشورها و تفاوت‌های موجود در پیشرفت‌های تکنولوژیکی آن‌ها، توجیه کرد.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۲/۱۵

تاریخ انتشار: ۹۸/۰۴/۱

واژگان کلیدی:

مطالعه تطبیقی

نظام‌نامه

اخلاق حرفه‌ای

ایران

ایالت متحده آمریکا

آلمان

* نویسنده مسؤول: امید ساعد

آدرس پستی: ایران، زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، دانشکده پزشکی، گروه روانشناسی بالینی.

تلفن: +98 2433534500

نمبر: +98 2433534500

E-mail: o.saeed@zums.ac.ir

۱. مقدمه

اخلاق، از واژه یونانی «Ethos» گرفته شده است و به «منش (Character)» یا «رسم (Custom)» اشاره می‌کند. اولین اساسنامه اخلاقی همان سوگندنامه بقراط است و تدوین آن به ۴۰۰ سال پیش از میلاد مسیح بازمی‌گردد (۱). پس از جنگ جهانی دوم، افشای جنایات به نام علم در آلمان نازی، منجر به تدوین دستورالعمل‌های اخلاقی برای تحقیق در زمینه موضوعات انسانی شد (۲). این احساس نیاز به داشتن قوانین اخلاقی مرتبط با حرفه روانشناسان، انجمن روانشناسی آمریکا (Psychology Association American) را بر آن داشت که اولین اصول اخلاقی را در سال ۱۹۵۳ وضع کند. اصلاحیه‌های بعدی در سال‌های ۱۹۵۹، ۱۹۸۱، ۱۹۹۲، ۲۰۰۲ و ۲۰۱۰ صورت گرفت و آخرین اصلاحیه آن در سال ۲۰۱۶ انجام شد و در سال ۲۰۱۷ مجوز اجرا کسب کرد (۳). روانشناسی کاربرد بی‌حد و حصری در زندگی روزمره دارد؛ انجام تحقیقات، پروارندن نظریه‌ها و آزمایش آن‌ها با استفاده از روش‌های تحقیق مثل مشاهده، آزمایش و تحلیل، همه و همه فعالیت‌هایی است که با مسائل اخلاقی و موضوعات حساسی سر و کار دارد (۴). هیچ سازمان یا حرفه‌ای نمی‌تواند بدون داشتن یکسری اصول و قواعد مشترک به حیات خود ادامه دهد. اخلاقی‌بودن در حرفه حاصل آگاهی، تمایل، نگرش و مهارت است (۵). به کارگیری اصول و معیارهای اخلاقی نه تنها محدودیت نیست، بلکه به عنوان کاتالیزور و بهبودبخش کاربست تکنیک‌ها، نظریه‌ها و مهارت‌ها در فرایند درمان به حساب می‌آید (۶). به همین دلیل پس از انتشار کدهای اخلاقی انجمن روانشناسی آمریکا، انجمن‌های روان‌شناختی سایر کشورها نیز تألیف کدهای اخلاقی را آغاز کردند. این نظام‌نامه‌ها در اغلب دوره‌های پیش روی روانشناسان، یعنی موقعیتی که در آن باید از بین احکام اخلاقی متضاد و متناقض یکی را انتخاب کرد (۷)، راه حل ارائه می‌دهند و مشکلات اخلاقی و قانونی روانشناسان را به حداقل می‌رسانند، اما علی‌رغم کاربست گسترده آن‌ها، در بعضی موارد کاستی‌هایی

نیز دارند، مثلاً روانشناسانی که در مناطق کم جمعیت و دورافتاده کار می‌کنند، اغلب خودشان را در موقعیت‌هایی می‌یابند که کد اخلاقی ممکن است دربردارنده اظهارات متناقضی درباره این‌که چگونه به بهترین وضع معضلات اخلاقی را حل کنند، باشد (۸). نظام‌نامه‌ها یا استانداردها و اصول اخلاقی انجمن‌های حرفه‌ای، از منابع مهم شناسایی رفتار اخلاقی محسوب می‌شوند (۹). در برخی نظام‌نامه‌ها دستورالعمل‌هایی قید شده‌اند که منحصر به فرد هستند و ممکن است در نظام‌نامه اخلاقی سایر کشورها وجود نداشته باشند. با آگاهی از تفاوت‌های فرهنگی، پرسش‌هایی درباره این‌که چه کارهایی صرفاً قراردادی و چه کارهایی منعکس کننده سرشت عام بشری‌اند، مطرح می‌شود (۱۰). همچنین مقایسه اصول اخلاقی کشورهای مختلف می‌تواند در تعیین نقاط ضعف کدهای اخلاقی انجمنی که روانشناس در آن به فعالیت می‌پردازد، سودمند باشد و منجر به ارتقای صلاحیت بالینی درمانگر، بهبود نتایج درمانی و مهم‌تر از همه، کاهش مشکلات اخلاقی و قانونی گردد. مطالعات تطبیقی در زمینه پژوهش نشان می‌دهد کشورهایی که دامنه پژوهش بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای خود را به ورای مرزهای سنتی گسترش داده‌اند، موجبات شکوفایی جامعه خود را فراهم کرده‌اند (۱۱). از آنجایی که روانشناسی و به خصوص روان‌درمانی رشته‌ای در حال رشد است و مسائل اخلاقی جدید وابسته به فرهنگ دائماً در حال نمود است، مقایسه کدهای اخلاقی امکان می‌دهد تا علاوه بر آگاهی از این تغییرات در نظام‌نامه‌های کشورهای پیشرو در این زمینه، بتوان این تغییرات را در به روزرسانی‌های جدید در کدهای اخلاقی حرفه‌ای در ایران مورد بررسی قرار داد و متناسب با فرهنگ جهت بهبود فرایند روان‌درمانی آن را به کار گرفت. بنابراین سعی شد این مقایسه در ارتباط با دو کشور ایالات متحده آمریکا و آلمان صورت پذیرد که در حوزه اخلاق حرفه‌ای در روانشناسی در دنیا پیشرو هستند.

به همین منظور، در این مقاله قصد داریم کدهای اخلاقی نظام‌نامه‌های ۳ کشور ایران، ایالات متحده آمریکا و آلمان را با

است، اما نظام‌نامه آلمان علی‌رغم شباهت‌های محتوایی که با این دو نظام‌نامه دارد، به لحاظ ساختاری با آن‌ها متفاوت است. به همین منظور قصد داریم تا این ۳ نظام‌نامه را در دو بخش مجزای ساختاری و محتوایی مورد مقایسه قرار دهیم.

۴-۱. مقایسه ساختاری

ساختار نظام‌نامه‌ها در کشورهای مختلف متفاوت است. در کشورهای مورد بررسی نیز این تفاوت ساختاری به چشم می‌خورد. در زیر، طرح کلی ساختار هر یک از نظام‌نامه‌ها آورده شده است.

۴-۱-۱. نظام‌نامه ایالات متحده آمریکا:

مقدمه.

پیشگفتار.

۱- پنج اصول عمومی.

۲- ده استاندارد اخلاقی.

۴-۱-۲. نظام‌نامه ایران (۱۲):

مقدمه.

۱- هفت اصول عمومی.

۲- ده استاندارد اخلاقی.

۴-۱-۳. نظام‌نامه آلمان (۱۳):

مقدمه.

۱- اصول عمومی (که هر یک از اصول، خود دارای تعدادی زیر شاخه می‌باشد).

۲- روانشناسی در تحقیق و آموزش.

۳- روانشناسی در عمل.

- ماهیت خاص مسئولیت‌پذیری در قبال مراجعان یا بیمار.

- وظایف اختصاصی روانشناسان.

۴- قاعده‌های نهایی.

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، مقدمه و اصول عمومی در هر سه نظام‌نامه وجود دارد، اما در نظام‌نامه آلمان با بسط و گسترده‌تری بیشتری همراه است. از آنجایی که نظام‌نامه ایران به اقتباس از نظام‌نامه آمریکا تدوین شده است، شباهت‌های بیشتری به یکدیگر دارند. گذشته از این شباهت‌ها، نظام‌نامه‌های

هدف استخراج شباهت‌ها و تفاوت‌ها مورد بررسی و مقایسه قرار دهیم. در نهایت با استفاده از اطلاعات گردآوری‌شده، کاستی‌های موجود در کدهای اخلاقی سازمان نظام مشاوره و روانشناسی ایران را مورد بحث قرار داده و راه‌کارهایی برای رفع آن‌ها ارائه دهیم.

۲. ملاحظات اخلاقی

این مطالعه با هزینه شخصی نویسندگان انجام شده است. صداقت و امانت‌داری در گزارش متون و استناددهی به منبع، عدم تحریف و گزارش یافته‌ها بر اساس محتوای علمی، بدون هر گونه سوگیری رعایت گردید.

۳. مواد و روش‌ها

این مطالعه از نوع مطالعات تطبیقی است. با استفاده از موتور جستجوگر Google و پایگاه‌های اطلاعاتی Science Direct، PubMed و Google Scholar برای دریافت مقاله‌های مرتبط بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، به صورت ترکیبی و مجزا از کلمات کلیدی Code، Ethic، Comparison، Psychology و معادل فارسی آن‌ها و همچنین نام کشورهای مذکور استفاده گردید. به این ترتیب ۴۵ مقاله استخراج شد. از بین آن‌ها، تعداد ۲۰ مقاله که حاوی مبانی نظری کدهای اخلاقی مرتبط با موضوعات روان‌شناختی بودند، متدولوژی مناسبی داشتند و در مورد کدهای اختصاصی، مفصل‌تر بحث کرده بودند، انتخاب شدند. همچنین به منظور مقایسه کدهای اخلاقی نظام‌نامه‌های سه کشور آمریکا، آلمان و ایران، نظام‌نامه‌های آلمان و آمریکا مورد ترجمه قرار گرفت. در نهایت از مطالب استخراج‌شده برای نگارش مقاله استفاده گردید.

۴. یافته‌ها

در بررسی حاضر، از بین نظام‌نامه‌های انتخاب‌شده دو نظام‌نامه ایران و آمریکا وجه اشتراک زیادی دارند، زیرا نظام‌نامه اخلاقی ایران با الهام از نظام‌نامه انجمن روانشناسی آمریکا نوشته شده

مذکور تفاوت‌هایی نیز دارند که می‌توان به این موارد اشاره کرد؛ نظام‌نامه آمریکا علاوه بر مقدمه، پیشگفتار نیز دارد که در دو نظام‌نامه دیگر به چشم نمی‌خورد. در نظام‌نامه آلمان بخش مجزایی به کدهای اخلاقی پژوهش و انتشار اختصاص یافته است و به سایر کدهای اخلاقی در بخش دیگری تحت عنوان روانشناسی در عمل پرداخته شده است. همچنین قاعده‌های نهایی نیز در انتهای این نظام‌نامه و در قالب یک پاراگراف آورده شده است.

۴-۲. مقایسه محتوایی

در درجه اول به مقایسه محتوای مقدمه این نظام‌نامه‌ها می‌پردازیم. در مقدمه نظام‌نامه آمریکا بیان می‌شود که عدم آگاهی یا سوء برداشت از ضوابط اخلاقی، دفاعی برای رفتار غیر اخلاقی محسوب نمی‌شود. همچنین شرایط اصلاح استانداردهای اخلاقی مطرح شده است، اما در دو نظام‌نامه دیگر به اصلاحیه و شرایط آن اشاره‌ای نشده است. این نظام‌نامه کاربرد اصول اخلاقی ذکرشده را در حوزه‌های علمی، آموزشی و حرفه‌ای بیان می‌کند، در حالی که نظام‌نامه آلمان متذکر می‌شود که ماهیت اجباری استانداردهای اخلاقی نه تنها به حوزه‌های فعالیت حرفه‌ای روانشناسان محدود نمی‌شود، بلکه باید به تمام جنبه‌های زندگی‌شان نیز گسترش یابد. در مقدمه نظام‌نامه‌های آمریکا و آلمان، هدف اصلی اصول اخلاقی، حمایت و ترویج رفاه افرادی که روانشناسان با آن‌ها کار می‌کنند، بیان شده است. همچنین در هر دو نظام‌نامه ذکر می‌شود که در صورت محدود شدن اصول اخلاقی توسط مقررات قانونی، قوانین ارجحیت دارند. نظام‌نامه آمریکا پس از بیان مقدمه، شامل یک پیشگفتار نیز هست که در آن به مسائلی از قبیل ارتقای دانش حرفه‌ای و علمی، احترام به حقوق شهروندی و انسانی، آزادی علمی در پژوهش، آموزش و نشر و نقش‌های مختلف روانشناسان پرداخته شده است. در مقدمه نظام‌نامه آلمان، به انجام خدمات روانشناسی در حیطه صلاحیت روانشناس نیز، علاوه بر مسائل ذکرشده در قسمت پیشگفتار نظام‌نامه آمریکا، اشاره شده است. مقدمه نظام‌نامه

اخلاقی ایران در این بین مختصرتر بوده و هدف از تدوین نظام‌نامه را انجام صحیح و بهینه فعالیت‌های حرفه‌ای روانشناسان و تعیین و تصریح حقوق مراجعان بیان کرده است، هرچند در مقدمه این نظام‌نامه‌ها به موضوعات خاصی اشاره می‌شود، ولی در همه آن‌ها این مفهوم کلی به چشم می‌خورد که باید چارچوب مشخص و معینی برای حفظ و رعایت استانداردهای مشاوران و حمایت و آگاهی‌دادن به مراجعان وجود داشته باشد و همه نظام‌نامه‌ها اعضای خود را ملزم به پیروی از این چارچوب می‌کنند.

پس از بیان مقدمه، ساختار نظام‌نامه‌ها متفاوت می‌شود. اصول عمومی نظام‌نامه‌های ایران و آمریکا به اهداف آرمانی اشاره دارند که زیربنای استانداردهای اخلاقی می‌باشند و به نوبه خودشان قوانین قابل اجرایی نیستند. نظام‌نامه ایران شامل ۷ اصل عمومی است که در ۴ مورد با نظام‌نامه آمریکا هم‌پوشانی دارد. این اصول مشترک عبارت‌اند از:

۱- نیکوکاری و عدم آسیب‌رسانی؛ ۲- وظیفه‌شناسی و مسؤولیت‌پذیری؛ ۳- عدالت؛ ۴- احترام به حقوق و شأن مراجعان.

سه اصل عمومی دیگر که مختص نظام‌نامه ایران می‌باشد، عبارت‌اند از:

۵- اصل تکریم شخصیت انسانی؛ ۶- اصل توجه به نظام ارزش‌های جامعه؛ ۷- اصل توجه به رفاه دیگران.

نظام‌نامه آمریکا علاوه بر اصول مشترک ذکرشده دارای یک اصل کلی دیگر تحت عنوان «یکپارچگی» می‌باشد.

اصول عمومی نظام‌نامه آلمان شامل شرایط و مقرراتی است که یک روانشناس برای داشتن هویت حرفه‌ای در انجمن روانشناسان حرفه‌ای آلمان باید داشته باشد. این اصول در قالب ۵ اصل کلی به قرار زیر می‌باشد:

۱- استفاده از عناوین حرفه‌ای (عناوین حرفه‌ای، مدارک تحصیلی، مرجع عضویت)؛

۲- همکاران و سایر گروه‌های حرفه‌ای (وفاداری به حرفه، رفتار با همکاران، ارتباط با اعضای حرفه‌های دیگر، روانشناسان و کارکنان)؛

۳- رازداری (ثبت، جمع‌آوری و ذخیره داده‌ها)؛

۴- نظرات کارشناسان و سنجش‌ها (وظیفه مراقبت، شفافیت، بازرسی، سنجش محترمانه، پذیرش نظرات کارشناسی همکاران).

۵- تبلیغات و سایر بیانیه‌های عمومی (کلیت، اصول تبلیغاتی، اشاره به صلاحیت‌ها و تخصص‌های فردی، ارجاع به همکاران، درخواست مستقیم مراجعان/ بیمار، انتشارات، سخنرانی‌های عمومی).

بررسی و مقایسه این نظام‌نامه‌ها را با محوریت نظام‌نامه آلمان پی می‌گیریم.

اولین اصل نظام‌نامه آلمان، یعنی «استفاده از عناوین حرفه‌ای» شباهت‌هایی با استاندارد اخلاقی «صلاحیت» در نظام‌نامه‌های ایران و آمریکا دارد، اما نظام‌نامه آلمان سخت‌گیری‌های بیشتری در مورد محل دریافت مدرک تحصیلی دارد و متذکر می‌شود که مدارک تحصیلی خارج از آلمان تنها در صورت مطابقت با قوانین آلمان قابل استفاده است. همچنین به دلیل آنکه اصول ذکرشده حاصل کار مشترک جامعه روانشناسی آلمان (Deutsche Gesellschaft für Psychologie) و انجمن روانشناسان حرفه‌ای آلمان (Berufsverband Deutscher Psychologinnen und Psychologene) می‌باشد، یکی از این دو انجمن و یا هر دوی آن‌ها را می‌توان به عنوان مرجع عضویت در نظر گرفت، اما این نظام‌نامه به ارائه خدمات در فوریت‌ها اشاره‌ای نکرده است، در حالی که در نظام‌نامه ایران و آمریکا به این مسأله پرداخته شده است و متذکر می‌شود روانشناسان در موقعیت‌های اضطراری و بحرانی تا زمان فراهم شدن خدمات تخصصی روان‌شناختی کافی و مناسب برای آسیب‌دیدگان، به کمک‌رسانی و ارائه خدمات روان‌شناختی مورد نیاز اقدام نمایند، حتی اگر آموزش تخصصی برای این خدمات ندیده باشند و به محض آنکه

خدمات تخصصی مناسب فراهم شد، خدمات خود را متوقف کنند. اصل عمومی «همکاران و سایر گروه‌های حرفه‌ای» مشابه اصل «وفاداری و مسئولیت‌پذیری» نظام‌نامه‌های ایران و آمریکا است. در این بحث نیز نظام‌نامه آلمان، به طور مفصل‌تری به مسائل رفتار با همکاران، ارتباط با اعضای حرفه‌های دیگر، روانشناسان و کارکنان پرداخته است. یکی از این زمینه‌ها در مورد گزارش تخلفات حرفه‌ای است. بدین معنی که در صورتی که احتمال می‌رود همکاری در آستانه تخلف از اصول حرفه‌ای قرار دارد، قبل از گزارش تخلف به دادگاه انضباطی، ابتدا باید با حفظ رازداری، توجه همکار را به رفتارش جلب نمود. در صورت همکاری با اعضای حرفه‌های دیگر، روانشناسان بایستی یک نسخه از اصول اخلاقی کار خود را تحویل کارفرمایان دهند تا ملزم به انجام وظایفی نباشند که در حیطه کاری آن‌ها نیست یا انجام آن‌ها تخلف از اصول اخلاقی‌شان محسوب می‌شود. همچنین اگر روانشناسان از کارکنان کمکی استفاده می‌کنند باید شرایط کاری مناسب، قراردادهای مربوطه و آموزش‌های کافی به آن‌ها ارائه دهند و همچنین در صورت درخواست، پس از خاتمه رابطه کاری، گواهی‌نامه کاری را برای کارکنانشان ارسال کنند.

سومین اصل عمومی نظام‌نامه آلمان «رازداری» است که تقریباً مشابه استاندارد اخلاقی دو نظام‌نامه دیگر است، با این تفاوت که موارد نقض رازداری در نظام‌نامه آلمان به طور شفاف مطرح نشده و صرفاً به موارد استثنایی که توسط قانون تعریف شده، اشاره شده است. دستورالعمل‌های لازم در مورد حفظ محرمانگی باید به صورت کتبی به کارکنان ارائه و در این مورد به آن‌ها آموزش داده شود. همچنین در نظام‌نامه آلمان عنوان شده در صورتی که بیمار به طور هم‌زمان تحت نظر چند روانشناس یا روان‌پزشک باشد، همکاران از وظیفه رازداری نسبت به یکدیگر معاف هستند، مگر این‌که بیمار اجازه ندهد. همچنین در این اصل مدت زمان نگهداری مدارک، ۱۰ سال ذکر شده است، در حالی که مدت زمان نگهداری همه سوابق در ایران حداقل ۵ سال است و این مدت زمان در نظام‌نامه

توصیه‌نامه مطرح شده است، با این مضمون که روانشناسان نباید از مراجعان یا بیماران فعلی تقاضای توصیه‌نامه کنند و به نوعی آن‌ها را در تنگنا قرار دهند.

حال می‌خواهیم به بررسی و مقایسه اصول اخلاقی مرتبط با حوزه «پژوهش و تدریس» بپردازیم.

ابتدا به بررسی و مقایسه تفاوت‌های موجود در کدهای اخلاقی ۳ کشور در این حوزه پرداخته، سپس شباهت‌ها را بیان می‌کنیم. قانون اساسی آلمان با محول کردن مسئولیت پژوهش و تدریس به روانشناسان، حق آزادی برای تحقیق‌های علمی را به آن‌ها اعطا کرد تا خودشان تعیین‌کننده شکل و محتوای فعالیت‌های علمی‌شان باشند. این آزادی علمی تا جایی امکان پذیر است که ناقض حقوق اساسی دیگر نباشد. کدهای اخلاقی اختصاصی کشور آمریکا در مورد پژوهش و انتشار موارد زیر را شامل می‌شود:

- موافقت آگاهانه برای ضبط صداها و یا تصاویر در تحقیق: این موافقت آگاهانه را فقط ۲ شرط نقض می‌کند: ۱- تحقیق شامل مشاهدات منحصراً طبیعی در اماکن عمومی و پیش‌بینی نشده باشد، ضبط به شیوه‌ای صورت گیرد که منجر به شناسایی افراد یا آسیب به آن‌ها نگردد؛ ۲- طرح تحقیق شامل فریب کاری باشد و موافقت برای استفاده از ضبط از طریق پرسش کسب شده باشد.

- فریب‌کاری در تحقیق در صورتی است که آگاهی آزمودنی‌ها از اهداف پژوهش به نتایج حاصله لطمه بزند، به همین دلیل اهداف پژوهش برای آزمودنی‌ها بیان نمی‌شود. فریب‌کاری فقط در صورتی به کار می‌رود که دلیل موجه داشته باشد و سایر راه‌کارها، اهداف علمی پژوهش را برآورده نمی‌کنند.

- انگیزه‌دادن برای مشارکت در تحقیق: روانشناسان نباید از تشویق‌های افراطی یا دادن انگیزه‌های نامناسب مالی، زمانی که احتمال می‌دهند این‌گونه تشویق‌ها باعث اجبار در مشارکت می‌شود، استفاده کنند. همچنین زمانی که ارائه خدمات حرفه‌ای به عنوان مشوق به کار می‌رود، باید نوع

آمریکا ذکر نشده است. مباحثی که در اصل عمومی چهارم نظام‌نامه آلمان، یعنی «نظرات کارشناسان و سنجش‌ها» مطرح شده، مشابه استانداردهای اخلاقی است که در نظام‌نامه آمریکا تحت عنوان «سنجش» مطرح شده است. هر دو نظام‌نامه در بخش ذکرشده به مباحث زیر پرداخته است: اول این‌که روانشناسان باید نظرهای کارشناسانه و سنجش‌هایشان را بالاترین دقت ممکن ارائه دهند. همچنین محتوای این نظرات و سنجش‌ها باید برای همه افراد مورد سنجش قابل فهم بوده و توضیحاتی در مورد ماهیت و هدف سنجش، شرکت شخص ثالث و محدودیت‌های رازداری بیان شود. در نظام‌نامه ایران به این اصل پرداخته نشده است.

اصل عمومی پنجم و آخر نظام‌نامه آلمان به «تبلیغات و سایر بیانیه‌های عمومی» می‌پردازد. این اصل نیز وجه اشتراک زیادی با استانداردهای اخلاقی نظام‌نامه‌های ایران و آمریکا در این حوزه دارد. اصول اخلاقی در هر سه نظام‌نامه در زمینه تبلیغات به این موارد می‌پردازد: اطلاعاتی که در خصوص آموزش، تجربه، شایستگی‌ها و مدارک تحصیلی ارائه می‌شود، باید عینی، علمی و حرفه‌ای مرتبط باشند. در نظام‌نامه آلمان احراز ملاک زمانی حداقل ۲ سال برای داشتن چنین تخصص‌هایی ضروری است. همچنین در این نظام‌نامه ذکر شده است که تقاضا برای مراجعان به صورت مستقیم صورت نمی‌گیرد، بلکه توسط یک شرکت تبلیغاتی یا شخص ثالث امکان‌پذیر است. در صورتی که روانشناس عضو یک تیم متخصص باشد، نباید در مورد درمان مشترکی که توسط تیم ارائه می‌شود، تبلیغات شخصی بکند. در هر سه نظام‌نامه به این نکته توجه شده است که ارائه پیشنهادها یا توصیه‌ها برای عموم مردم که از طریق کتاب‌ها، مجلات، اینترنت، رادیو یا تلویزیون صورت می‌گیرد، نباید بر برقراری رابطه شخصی با مخاطبین دلالت داشته باشد. همچنین در اصول اخلاقی ایران ذکر شده است که روانشناسان در چارچوب حوزه تخصصی‌شان در فعالیت‌های مربوط به توسعه و رفاه اجتماعی شرکت نمایند. در نظام‌نامه آمریکا یک کد اخلاقی در زمینه

خدمات، خطرات، وظایف و محدودیت‌ها را برای آزمودنی‌ها کاملاً روشن کرد.

- تجسس: روانشناسان باید فرصت مناسب را در اختیار شرکت کنندگان قرار دهند تا در مورد تحقیق و پیامدهای آن، اطلاعات لازم را کسب نمایند و هر گونه سوء تعبیری که شرکت کنندگان ممکن است داشته باشند را برطرف کنند.

- بررسی کنندگان: روانشناسانی که مطالب ارائه شده برای سخنرانی، چاپ، امتیاز یا سایر طرح‌های پیشنهادی تحقیقاتی را بررسی می‌کنند، برای اصل رازداری و حقوق اختصاصی در مورد اطلاعاتی که آنان ارائه کرده‌اند، احترام قائل‌اند.

در دو نظام‌نامه ایران و آمریکا بحث تأیید سازمانی مطرح است، یعنی هنگامی که در انطباق طرح پژوهشی با اصول اخلاق حرفه‌ای تردید داشته باشیم، باید قبل از اجرای پژوهش، طرح آن را به تأیید برسانیم. همچنین شرایط رضایت آگاهانه در هر دو نظام‌نامه ایران و آمریکا شامل اطلاعات زیر است: داوطلبانه بودن شرکت در تحقیق، نوع فعالیتی که شرکت کنندگان باید انجام دهند، توضیح منافع و خطرهای احتمالی شرکت در تحقیق، حق انصراف از ادامه همکاری، توضیح روش‌های حفظ رازداری و محدودیت‌های آن و نهایتاً ذکر آدرس و شماره تلفن محقق و سازمان مجری طرح. کد اخلاقی انحصاری نظام‌نامه ایران در مورد ارائه نتایج تحقیق به این صورت است که روانشناسان در ارائه نتایج تحقیق باید دقت کنند تا نتایج در جهت ایجاد تبعیض بین گروه‌های نژادی، قومی، فرهنگی، دینی و جنسیتی مورد سوء استفاده قرار نخواهند گرفت. سایر کدهای اخلاقی که در هر ۳ نظام‌نامه مشترک است، شامل کدهای مربوط به شرکت کنندگان انسانی و حیوانی در تحقیق، افشای اطلاعات شخصی، دادن بازخورد به کارورزان و ارزیابی مداوم عملکرد آن‌ها، امتیاز تألیف، گشودگی به انتقاد و ارائه نتایج حقیقی تحقیق بدون دست بردن در آن‌ها می‌باشد.

بخش بعدی نظام‌نامه اخلاقی آلمان تحت عنوان «روانشناسی در عمل»، خود شامل ۲ بخش است. بخش اول آن، یعنی «مسئولیت‌پذیری در قبال مراجع»، همان کدهای اخلاقی را

ذکر می‌کند که در نظام‌نامه‌های ایران و آمریکا به ترتیب تحت عناوین «مداخله‌های روان‌شناختی» و «درمان» آورده شده است. به اختصار تعریفی از هر یک ارائه می‌دهیم.

نظام‌نامه آلمان مسئولیت‌پذیری در قبال مراجعان را با کدهای زیر تعریف کرده است:

- رازداری: رازداری تنها کدی است که در نظام‌نامه آلمان هم در قسمت اصول عمومی و هم در این قسمت آورده شده است. - آگاهی و رضایت: شامل آگاهی‌بخشی به مراجعان در مورد اقدامات کلیدی و دوره درمان، خطرات احتمالی، درمان‌های جایگزین و اطلاعات مربوط به هزینه‌ها و بازپرداخت آن‌ها می‌باشد.

- حفظ استقلال: عدم برقراری روابط شخصی با بیمار. کدهای مربوط به برقراری رابطه جنسی در نظام‌نامه آمریکا به طور مفصل‌تری شرح داده شده و ملاک زمانی ۲ سال را برای این ممنوعیت در نظر گرفته است. این در حالی است که در نظام‌نامه آلمان فقط به ذکر همین مورد اکتفا شده است که برقراری روابط جنسی با مراجع ممنوع است. همچنین در نظام‌نامه‌های ایران و آمریکا بحث روابط چندگانه و تضاد منافع مطرح شده است که در اینجا نیز نظام‌نامه آمریکا مفصل‌تر به این مورد پرداخته است. تعریف نظام‌نامه آمریکا از روابط چندگانه به قرار زیر است:

روانشناس در یک نقش حرفه‌ای با یک فرد است و ۱- در همان زمان نقش دیگری با همان فرد دارد؛ ۲- در همان زمان با فرد مرتبط یا نزدیک بیمار ارتباط دیگری برقرار نماید. اگر به صورت منطقی و معقول مشخص گردد که روابط چندگانه به صلاحیت، عینیت یا اثربخشی عملکرد روانشناس آسیب می‌رساند یا از جهات دیگر باعث خطرات بهره‌کشی یا آسیب برای فردی که با او رابطه حرفه‌ای برقرار کرده است، می‌گردد، باید از وارد شدن به روابط چندگانه امتناع ورزد.

زمانی که روانشناسان توسط قانون، خط مشی سازمانی یا شرایط استثنایی نظامی ملزم گردند تا در بیش از یک نقش در جریان قضایی یا اجرایی انجام وظیفه کنند، باید از آغاز و پس

از تغییر انتظارات نقش، حدود رازداری را مشخص نمایند. در مواقعی که تعارضی بین منافع شخصی و ایفای نقش حرفه‌ای به وجود آید، روانشناس باید از پذیرش نقش حرفه‌ای اجتناب کند.

- حق مشاوره/ درمان فردی: مراجعان/ بیماران حق دریافت مشاوره یا درمان از یک روانشناس، بدون حضور شخص ثالث دارند.

- وظیفه خاص مراقبت بر عهده روان‌درمانگران: بیماران حق دریافت بهترین درمان ممکن را بر اساس آخرین پیشرفت‌های علمی رشته‌ای دارند. همچنین در دو نظام‌نامه آلمان و آمریکا کدهای اخلاقی مربوط به قطع و خاتمه درمان آورده شده است. روانشناسانی که تشخیص دهند روان‌درمانی موجب بهبود بیشتر در سلامت بیمار نمی‌شود و حتی ممکن است تهدیدی برای او باشد، باید درمان را متوقف کنند. روانشناسان هنگامی که توسط مراجعان، بیماران یا اشخاص دیگری که با آن‌ها رابطه دارند، مورد تهدید و در معرض خطر واقع گردند، می‌توانند به درمان خاتمه دهند.

- سوابق: روانشناسان باید از مشاوره‌ها و درمان‌هایی که ارائه می‌کنند، سوابق اطلاعاتی نگهداری کنند. اگر یک روانشناس کار خود را رها کند و یا دیگر به عنوان یک روانشناس کار نکند، پرونده‌ها باید مطابق با دوره نگهداری نابود شوند. در کلینیک‌ها و یا سایر نهادها که در آن درمان ممکن است پس از خروج یک درمانگر ادامه یابد، پرونده‌ها باید به متخصصان روانشناسی یا پزشکی منتقل شوند و یا به صورت مهر و موم شده به کارفرما منتقل شوند، به این شرط که این پرونده‌ها فقط به متخصصان حرفه‌ای جانشین منتقل شود. پس از پایان درمان، روانشناسان باید به مراجعان یا بیماران اجازه دهند در صورت تمایل پرونده‌های مربوطه را بازبینی کنند، مگر آنکه این بازرسی سایر حقوق مهم را نقض کند. کدهای اخلاقی مربوط به سوابق در نظام‌نامه آمریکا به طور کامل‌تر و در بخش مجزایی تحت عنوان «نگهداری اطلاعات ثبت‌شده و حق‌الزحمه‌ها»، آورده شده است که به شرح زیر می‌باشد: روانشناسان نمی‌توانند

به خاطر عدم پرداخت حق‌الزحمه‌ها از ارائه گزارش‌هایی که در اختیارشان است و مورد تقاضا واقع شده است، امتناع کنند. حق‌الزحمه روانشناسان مطابق با قانون است. محدودیت در ارائه خدمات به دلیل محدودیت در بودجه باید از قبل پیش‌بینی شود و به محض این‌که عملی باشد، با مراجعان در میان گذاشته شود. همچنین اگر دریافت‌کنندگان خدمات بر طبق آنچه مقرر شده، هزینه‌ها را پرداخت نکنند، قبل از این‌که بخواهند از مؤسسات جهت وصول وجه‌ها یا اقدام‌های قانونی برای گرفتن حق‌الزحمه‌ها کمک بگیرند، باید در ابتدا شخص را مطلع سازند و به او فرصت دهند تا وادار به پرداخت هزینه گردد. همچنین در این قسمت برای معامله پایاپای با مراجع نیز کدی در نظر گرفته‌اند. روانشناسان صرفاً زمانی می‌توانند خدمات یا هدایای غیر نقدی را در ازای خدمات روان‌شناختی از مراجع دریافت کنند که نتیجه توافقی، سوء استفاده‌جویانه نباشد.

نظام‌نامه آلمان هیچ کد اخلاقی را برای خانواده‌درمانی و زوج‌درمانی تدوین نکرده است، در حالی که در دو نظام‌نامه دیگر در بخش درمان به این موارد پرداخته شده است. همچنین نظام‌نامه آمریکا کد اخلاقی برای گروه‌درمانی نیز در نظر گرفته است.

بخش دوم روانشناسی در عمل تحت عنوان «روش درمانی اختصاصی روانشناسان» خاص نظام‌نامه آلمان می‌باشد، لذا به جای مقایسه به شرح این کدها می‌پردازیم:

- طراحی یک درمان روان‌شناختی اختصاصی: درمان‌ها باید به صورت صادقانه توصیف شوند و منجر به برانگیختن انتظارات نامناسب از درمان نگردند. عناوین مراکز ارائه‌دهنده خدمات باید متناسب باشند، زیرا تجهیزات، پرسنل و روش‌های کاری حاکم در مراکز مختلف، متفاوت از یکدیگر هستند.

- استفاده و طراحی تابلوها (Nameplates): تابلوها فقط در صورتی می‌توانند ایجاد و نصب شوند که سازگار با روش درمان و عرف محلی باشد. روانشناسان فارغ‌التحصیل ارائه‌دهنده

خدمات درمانی باید از تابلوهایی استفاده کنند که تعیین کننده محل کار روانشناسان و نحوه دسترسی به آنها باشد.

- اطلاعات مجاز در تابلوها: نشانگرهای قانونی، ساعت‌های کاری و شماره تلفن را می‌توان در تابلوها ذکر کرد. روانشناسانی که خدمات درمانی ارائه می‌دهند، باید در صورت امکان، از نشان دادن مهارت‌های به خصوص یا تخصص‌های حرفه‌ای‌شان خودداری کنند. حداکثر شش مهارت حرفه‌ای/ تخصصی می‌تواند ذکر شود.

- اطلاعیه در خصوص بازگشایی و راه‌اندازی مرکز یا مطب: ممکن است روانشناسان در خصوص دایرکردن و راه‌اندازی مرکز ارائه خدمات روان‌شناختی تبلیغ انجام دهند. اطلاعاتی که از این طریق در اختیار عموم قرار می‌گیرد، نباید انتظارات نا به جا و غلط درباره خدمات ارائه‌شده، کارکنان یا دیگر امکانات مرکز ایجاد کند.

- استفاده از کاغذنامه، فرم‌ها و تمبرها: همان مقرراتی که در مورد تابلوها به کار می‌رود، در مورد کاغذنامه، فرم‌ها و تمبرها نیز به کار می‌رود. از همه بیان‌های اغراق‌آمیز باید صرف نظر شود.

- ثبت در دفاتر تلفن: ثبت در دفاتر تلفن و دفاتر طبقه‌بندی شده باید تا حد ممکن مناسب طراحی شوند.

- درمان حرفه‌ای مشترک: موارد زیر برای روانشناسانی که در چارچوب مشارکتی به کار درمانی مشغول‌اند، اعمال می‌شود: هر فرم مشارکتی، باید متضمن انتخاب آزاد مراجع/ بیمار برای درمانگر باشد. در رابطه با اشخاص ثالث، حق هزینه بیمه باید توسط روانشناسان ارائه‌دهنده درمان محفوظ بماند.

اسناد و پرونده‌های درمانی فقط برای شرکای حرفه‌ای/ تجاری قابل دسترس‌اند و زمانی توسط این اشخاص بررسی می‌شوند که گواهی کتبی مرتبط در ادامه درمان از بیماران گرفته شود.

۵. بحث

به لحاظ ساختاری، نظام‌نامه آلمان ساختار متفاوت‌تری از دو نظام‌نامه دیگر دارد. به لحاظ محتوا، اصول عمومی که در

نظام‌نامه آلمان آورده شده، بسیار مفصل‌تر از دو نظام‌نامه دیگر است و در واقع این اصول بخش اعظم نظام‌نامه را تشکیل می‌دهند، در حالی که در نظام‌نامه دو کشور دیگر، صرفاً به آوردن تعریف مختصری از اصول عمومی اکتفا شده است. همچنین در این نظام‌نامه کدهای اخلاقی مربوط به پژوهش و انتشار در بخش مجزایی آورده شده‌اند. نظام‌نامه آمریکا کدهای اخلاقی مربوط به هر استاندارد اخلاقی را به خوبی در همان بخش پوشش داده است و ساختار منسجم‌تری دارد.

به لحاظ قدمت، نظام‌نامه آمریکا اولین نظام‌نامه اخلاقی است که برای حرفه روانشناسی تدوین شده است و هرچند سال یک بار اصلاحاتی در آن صورت می‌گیرد. نظام‌نامه آلمان از این نظر در رتبه دوم و نظام‌نامه ایران نوظهورتر از دو نظام‌نامه دیگر است. کدهای اخلاقی «کارهای اختصاصی روانشناسان» در نظام‌نامه آلمان کاملاً خاص این کشور است. به علت وجود بیمه در سایر کشورها و عدم وجود آن در ایران هیچ‌گونه کد اخلاقی در این زمینه، در نظام‌نامه ایران وجود ندارد. از بررسی و مقایسه این ۳ نظام‌نامه و مرور سایر مقالات مرتبط در حوزه اخلاق حرفه‌ای، کاستی‌هایی که در نظام‌نامه ایران به چشم می‌خورد و نیز ضرورت رفع آنها را، مطرح می‌کنیم و در نهایت پیشنهادات نویسنده در جهت بهبود و ارتقای این نظام‌نامه، بیان می‌شود.

کاستی‌های موجود در نظام‌نامه ایران:

- نیاز به کدهای اخلاقی تکمیلی مرتبط با رازداری و موارد نقض آن پیرامون مسائل حساسی مانند سقط جنین و بارداری نامشروع.

- عدم وجود کدهای اخلاقی در بحث روابط فرازنشویی.

- عدم وجود کدهای اخلاقی مرتبط در زمینه کار با هم‌جنس‌گرایان و کار با افراد تغییر جنس‌خواه.

- عدم وجود کدهای اخلاقی در زمینه کار با مبتلایان به ایدز (۱۴)، هیپاتیت و سایر عفونت‌های ویروسی.

- عدم وجود کدهای اخلاقی مرتبط در کار با سالمندانی که بیماری‌های خاص مثل آلزایمر دارند.

گذراندن دوره‌های طولانی زیر نظر روانشناسان مجرب‌تر، ابتدا مهارت و تجربه کافی را کسب نموده و سپس مجوز لازم به آن‌ها اعطا شود. علاوه بر ویژگی‌های شخصیتی و تجربه، روانشناس باید از صلاحیت اخلاقی برخوردار باشد (۱۷). مقیاسی که کیانی و همکاران (۱۳۹۳ ش.)، برای سنجش صلاحیت اخلاقی روانشناسان و مشاوران ساخته و اعتباریابی کردند، می‌تواند در این زمینه راه‌گشا بوده و به هنگام صدور پروانه اشتغال و گزینش درمانگران در مقاطع تکمیلی، مورد استفاده قرار گیرد (۱۷).

در نهایت، شاید یکی از مهم‌ترین کاستی‌های نظام‌نامه اخلاقی ایران این باشد که تقریباً به طور کامل از نظام‌نامه کشور دیگری (آمریکا) اقتباس شده و نه تنها ارزش‌های فرهنگی کشور در آن لحاظ نشده است، بلکه از زمانی که این کدها وضع شدند، هیچ‌گاه مورد ویرایش قرار نگرفتند. ما هرگز نمی‌توانیم به سهولت بدون لحاظ کردن بافت فرهنگی، یک مدل مشاوره‌ای انتخاب کنیم که برای همه انسان‌ها قابلیت کاربرد داشته باشد (۱۹). به عقیده پدرسن، کدهای اخلاقی به طور کلی، نقش فرهنگ را در تصمیم‌گیری اخلاقی به حداقل می‌رساند یا ناچیز می‌شمارد. این در حالی است که اعتقادات و فرهنگ شخصی بر تعاملات فرد با دیگران تأثیر می‌گذارد (۲). اخلاق، هم خواستگاه دینی دارد و هم متأثر از عرف، فرهنگ، تاریخ و سایر پدیده‌های اجتماعی است (۱۸). به علاوه در غرب گرایشی هست که اخلاق را موضوعی مستقل از آموزه‌های وسیع‌تر متافیزیکی و دینی تلقی می‌کنند (۲). حال آنکه بین این مفاهیم و پدیده‌های اجتماعی و اخلاق، تعامل دائمی وجود دارد که باعث می‌شود در طول زمان، اصول، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه صیقل بخورد و الگوهای موجه و مقبول رفتار فردی و جمعی را تشکیل بدهد (۱۷). به طور کلی روند کدگذاری اخلاقی در روانشناسی تغییر معنی‌داری داشته است، مطلق‌گرایی غرب نه فقط با نسبی‌گرایی، بلکه با چشم‌انداز جهانی‌تری جایگزین می‌شود. تشکیل اتحادیه بین‌المللی علوم روان‌شناختی نیز به همین منظور بوده است. این سازمان، که

- عدم بازنگری در کدهای اخلاقی در زمینه «تحقیق بر روی کودکان» و نیاز به وجود کدهای اخلاقی تکمیلی برای مقاطع مختلف سنی (۱۵).

- نیاز به کدهای اخلاقی در زمینه کار با قومیت‌ها و ارزش‌های خاص موجود در فرهنگ ایران، مانند عدم تبعیض قومیتی، زبانی، مذهبی، جنسیتی و مواردی از این قبیل.

- نیاز به وجود کدهای اخلاقی در زمینه استفاده از تکنیک‌های اعصاب‌شناختی مثل تحریک عمیق مغزی، تحریک فراجمجمه‌ای الکتریکی و مغناطیسی مغز (۴) با توجه به پیشرفت و کاربرست روزافزون آن‌ها.

- نیاز به وجود کدهای اخلاقی برای محدود کردن انتخاب بیماران بر اساس گرایش‌های تحصیلی و رویکردهای درمانی و همچنین نحوه خاتمه درمان.

- نیاز به نصب تابلوی منشور حقوق بیماران در محل مناسب. نبود تعریفی منسجم از رفاه مراجع؛ در اکثر کدهای اخلاقی، تعریف رفاه مراجع به قدر کافی واضح نیست و استانداردهایی که به رفاه مراجع می‌پردازند، به صورت کلی فرمول‌بندی شده‌اند (۱۶).

روشن است که روانشناسان با گروه‌های مختلفی از مراجعان سر و کار دارند و کار با هر یک از این افراد، مستلزم رعایت موارد اخلاقی خاصی است، پس کدهای اخلاقی باید از حالت کلی و عمومی درآمده و در جهت اختصاصی‌تر شدن گام بردارند. همچنین به دلایلی که در ادامه به آن اشاره می‌شود، لازم است تا ملاک‌های سخت‌گیرانه‌تری برای پذیرش افراد در مقاطع تحصیلات تکمیلی و بالاتر لحاظ شود. یکی از این دلایل تأثیر مستقیمی است که شخصیت درمانگر بر مراجعان دارد و طبق تحقیق کیانی و همکاران (۱۳۸۷ ش.)، افرادی که گرفتار حالات عصبی و نوروتیک هستند، کم‌تر از سایر متخصصان اصول اخلاقی را در کارشان رعایت می‌کنند (۱۷). دلیل دیگر، افزایش ظرفیت پذیرش در این رشته است و لازم است تا افرادی که واقعاً مهارت‌های درمانی و صلاحیت‌های اخلاقی دارند، وارد بازار کار شوند. لازم است تا افراد با

۸. سهم نویسندگان

نویسندگان مقاله در انجام تمام مراحل کار سهم یکسانی داشته‌اند.

۹. تضاد منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

با هدف ایجاد یک سطح جهانی مشترک برای تدوین ملی و بین‌المللی از استانداردهای اخلاقی در روانشناسی تشکیل شده است، دارای اعضای از بیش از ۷۰ کشور مختلف از جمله ایران، آمریکا و آلمان می‌باشد (۲۰). در تحقیقی که توسط لیچ و هاربین انجام شد، در مقایسه کدهای اخلاقی ۲۴ کشور، کدهای اخلاقی نظام‌نامه کانادا بیشترین و چین، کم‌ترین شباهت را به کدهای اخلاقی APA داشتند. این اطلاعات برخی توافقی‌های جهانی را برای هدایت اقدامات اخلاقی ارائه می‌دهد، مثلاً رازداری، باثبات‌ترین استاندارد اخلاقی در بین کشورهاست که بیش از آنکه یک استاندارد اخلاقی عمومی باشد، یک رفتار حرفه‌ای و یک استاندارد شخصی است (۲۱). پیشنهاد می‌شود که طی یک نظرسنجی سراسری از روانشناسان متخصص و مجرب با گرایش‌های مختلف درخواست شود تا مسائل اخلاقی که در کار با مراجعان مختلف با آن‌ها مواجه شده‌اند را به همراه کدهای اخلاقی پیشنهادی در اختیار انجمن روانشناسی ایران قرار دهند تا کدهای اخلاقی نظام‌نامه ایران با توجه به مسائل و مشکلات مطرح حال حاضر کشور مورد ویرایش مجدد قرار بگیرد.

۶. نتیجه‌گیری

با وجود این‌که نظام‌نامه اخلاق حرفه‌ای روانشناسان در ایران نقاط قوتی دارد که با دیگر نظام‌نامه‌ها قابل مقایسه است، اما با توجه به موضوعات جدید که تابعی از تغییرات در نظام‌های علمی و اجتماعی هستند، لازم است نظام‌نامه اخلاق حرفه‌ای روانشناسان در ایران نیز بتواند برای این چالش‌ها چاره‌اندیشی کند و کدهای اخلاقی متناسب با نظام فرهنگی را ارائه نماید.

۷. تقدیر و تشکر

نویسندگان مقاله از مسؤول محترم کارگروه اخلاق حرفه‌ای دانشگاه علوم پزشکی زنجان، آقای دکتر علیرضا آرمانی کیان و سایر همکاران کارگروه، کمال تشکر را دارند.

References

1. Seghatoleslam T, Abbasi M, Asmaee S. Law and Ethics in Psychology from the codification of Ethical Codes to the Legal sanction. *Iranian Journal of Medical Law* 2012; 5(19): 47-88.
2. Pettifor JL. Are professional codes of ethics relevant for multicultural counselling? *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy/Revue Canadienne de Counseling et de Psychothérapie* 2001; 35(1): 26-36.
3. American Psychological Association. Revision of Ethical Standard 3.04 of the "Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct" (2002, as amended 2010). *The American Psychologist* 2016; 71(9): 900-901.
4. Brey P, Shelley-Egan C, Rodrigues R, Jansen P. The Ethical Assessment of Research and Innovation - A Reflection on the State of the Art (Based on Findings of the SATORI Project), in (ed.) Finding Common Ground: Consensus in Research Ethics Across the Social Sciences (Advances in Research Ethics and Integrity, Vol.1). Bradford: Emerald Publishing Limited; 2017. p.185-198.
5. Ramezani G, Mohammadi A, salami J, Tebyanian H. Relationship between Professional Ethics and Administrative Integrity among Medical University Staff. *Health Research Journal* 2017; 2(2): 99-107. [Persian]
6. Bigdeli E, Elahi T. Professional ethics, a catalyst in the process of consultation. Zanjan: The third national conference in honor of Suhrawardi, Zanjan University; 2012. [Persian]
7. Corey G. Theory and practice of counseling and psychotherapy: Thomson Higher Education. Belmont: Cengage Learning; 2015.
8. Haeny AM. Ethical Considerations for Psychologists Taking a Public Stance on Controversial Issues: The Balance Between Personal and Professional Life. *Ethics Behav* 2014; 24(4): 265-278.
9. Hoseinian S. Ethics in counseling and psychology. Tehran: Kamal Tarbiat Press; 2009. p.1-324. [Persian]
10. Legenhausen M. Moral philosophy in the monopoly of the Greeks? *Andishe-Novin-E-Dini* 2005; 2: 25-38. [Persian]
11. Nasiri Hamrah A. Ethics in behavioral science researches: Understanding methodology experts' views. *Medical Ethics Journal* 2017; 11(41): 25-36. [Persian]
12. Psychology and Counseling Organization of I.R.Iran. Professional Ethic codes System. *Psychotherapical Novelties* 2008; 49(1): 136-148. [Persian]
13. Deutsche Gesellschaft fur Psychologie, Berufsverband Deutscher und Psychologinnen Psychologen DGPS Ethische und Richtlinien der des BDP Retrieved Dec 6, 2011, from. 1999.
14. Motavassel Arani M, Alamolhoda MH, Easazade N, Noormohammadi G. The Concept of the Rule No-Harm and Its Applications in Medicine. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine* 2017; 10(1): 221-230. [Persian]
15. Sadat Hosseini AA. An ethical critique on the national guidelines for pediatric research. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine* 2012; 5(4): 14-26. [Persian]
16. Sikora K. Client welfare in psychologists' ethics codes. *Roczniki Psychologiczne/Annals of Psychology* 2017; 16(4): 603-616.
17. Kiani A, Nabavinejad S, Ahmadi k. Personality traits and observance of professional ethics in counselors and psychologists. *Thought and Behavior in Clinical Psychology* 2008; 2(8): 79-90. [Persian]
18. Kiani A, Nabavinejad S, Ahmadi K. Developing and Validation of psychologists' professional ethics Questionnaire for Counselors. *Counseling Research & Developments*, 2014; 13(49): 103-127. [Persian]
19. Rashtbari A, Saed O. Cultural aspects of ethics in psychotherapy: a review. *Medical Ethics Journal* 2018; 12(43): e7. [Persian]
20. Seghatoleslam T, Abbasi M, Asmaee S. Law and Ethics in Psychology from the codification of Ethical Codes to the Legal sanction. *Medical Law Journal* 2012; 5(19): 47-88. [Persian]
21. Leach MM, Harbin JJ. Psychological ethics codes: a comparison of twenty-four countries. *Int J Psychol* 1997; 32(3): 181-192.

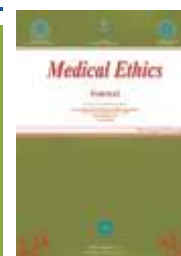

MEJ

Medical Ethics Journal

2018; 12(43): e20

Journal Homepage: <http://journals.sbmu.ac.ir/en-me>

ORIGINAL RESEARCH

Professional Code of Ethics of Psychologists in Iran, United States and Germany: A Comparative Study

Sima Ebrahimi¹ , Omid Saed^{2*}

1. MA student of Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Faculty of Medicine, Zanjan University of Medical Science, Zanjan, Iran.

2. Assistant professor, Department of Clinical Psychology, Faculty of Medicine, Zanjan University of Medical Science, Zanjan, Iran. (Corresponding Author)

ARTICLE INFORMATION

Article history:

Received: 01 December 2018

Accepted: 05 May 2019

Published online: 22 June 2019

Keywords:

Comparative Study

code of ethics

professional ethics

Iran

United States

Germany

ABSTRACT

Background and Aim: In order to minimize ethical problems in the work of psychologists, the code of ethics have established rules for psychologists' behavior by specifying ethical codes. Examining the code of ethics in other countries is helpful in determining the weakness points of the ethical codes of an association in which a psychologist works. The purpose of this study is to compare the code of ethics in three countries of Iran, United States and Germany.

Materials and Methods: First, the professional code of ethics in all three countries were extracted from their relevant organizations. In the second step, their differences and similarities were examined in terms of the code structure. Finally, all three code of ethics were analyzed in terms of content and executive procedures.

Findings: The structural analysis of the code of ethics showed that the introduction and general principles are common in all three code of ethics. In the German code of ethics, a separate section is devoted to the ethical codes for research and publication, and other ethical codes, which have been raised in other two code of ethics in the form of ethical standards, are listed in the separate section under the heading "Psychology in practice". Also, the content comparison of code of ethics showed that general principles of the Iranian and United States code of ethics point to ideal goals that are underpinned by ethical standards and, in their turn, are not enforceable rules, while in the German code of ethics, the general principles are the conditions and regulations that a psychologist has for have a professional identity in the German Professional Psychologists Association.

Ethical Considerations: Integrity and honesty in reporting, documenting and citing of resources were observed.

Conclusion: The differences between the codes of ethics can be explained by the difference in the research priorities of the relevant organizations, multicultural and multi-national of these countries and the differences in their technological advances.

* Corresponding Author: Omid Saed

Address: Zanjan University of Medical Science, Faculty of Medicine, Department of Clinical Psychology, Zanjan, Iran.

Postal Box: 36

Tel: (+98) 2433534500

Email: o.saed@zums.ac.ir

© Copyright (2018) Medical Ethics and Law Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Cite this article as:	Ebrahimi S, Saed O. Professional Code of Ethics of Psychologists in Iran, United States and Germany: A Comparative Study. <i>Med Ethics J</i> . 2018; 12(43): e20.
------------------------------	--

This open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 License (CC BY-NC 4.0).